

Tulevaisuus- ja kehittämislautakunta 31.10.2023 § 47

**TULEVAISUUS- JA KEHITTÄMISLAUTAKUNNAN LAUSUNTO
HYVINVOINTIALUEJOHTAJAN EHDOTUKSESTA VUODEN 2024
TALOUSARVIOKSI JA VUOSIEN 2024-2026 TALOUSSUUNNITELMAKSI**

Lautakunta kantaa huolta hyvinvointialueen taloudesta ja ymmärrämme tarpeen talouden tasapainottamisesta.

Tulevaisuus- ja kehittämislautakunta haluaa tuoda seuraavat, lautakunnan strategisten vastuualueiden näkökulmasta keskeiset nostot aluehallitukselle ja aluevaltuuston neuvottelutoimikunnalle talousarvioneuvotteluita varten:

Tutkimus- ja kehittämis- ja innovaatiotoiminta, osaaminen ja koulutus sekä korkeakoulu- ja yritys yhteistyö mahdollistavat monipuoliset tavat järjestää palveluita uudistetusti, laadukkaasti ja vastuullisesti taloushuomioiden. Lautakunta esittää huolen kehittämisresurssin, koulutusten ja tutkimuksen vähentämisestä tai siirtämisestä, sillä toimintamallien kehittäminen ja uudistukset ovat sote-uudistuksessa ratkaisevassa asemassa.

Lautakunta kannattaa tavoitetta toiminnan tehostamista digitaalisen asiointin avulla ja digitiekartan toimeenpanoa. Talousarviossa ristiriitaisesti digipalvelujen kustannussäästöjä toteutetaan kehittämistoimia lykkäämällä.

Digipalvelut vapauttavat resursseja lähipalveluihin – heille, jotka eivät halua tai kykene käyttää digipalveluja. Valtuustokauden tavoitteena on, että digitalisaation mahdollisuuksia hyödynnetään kehittämällä digitaalista asiointia. Lautakunta pyytää huolehtimaan digitaalisen asiointin sujuvuudesta sekä sujuvasta asiakaskokemuksesta sekä hoitopolkuun/hoitoon ohjauksesta. Tämä on perusedellytys, että digitalisaation varaan voidaan rakentaa toimivia palveluita ja

onnistuneita asiakaskokemuksia. Lautakunta toivoo huomioimaan digitaalisen asioinnin lisääntyessä, ettei työntekijän työaika potilasta hoidettaessa lyhene.

Uudistuksen tavoitteiden onnistumisen eli asukkaidemme hyvinvoinnin edistäminen ei onnistu ilman yhteistyötä kuntien kanssa ja vastuut sekä roolit tulee olla selkeästi määritelty eri toimialoille. Lautakunta pitää hyvänä, että tavoitteena on tiivistää yhteistyötä kuntien ja järjestöjen kanssa ja toivoo, että tavoitteeseen päästään pikaisesti.

Lautakunta haluaa tuoda esille, että ikääntyneiden päivätoiminnan toteuttaminen etätoimintana soveltuu kohderyhmälle huonosti. Päivätoiminnan tarkoitus on ylläpitää toimintakykyä ja sosiaalista hyvinvointia ennaltaehkäisten yksinäisyyttä sekä tukea omaishoitajien jaksamista. Ikääntyneiden päivätoiminnan vaikuttavuudesta muiden palveluiden käyttöön tai raskaampien palveluiden ennaltaehkäisemiseen ei ole tieteellistä näyttöä mutta puuttuu myös näyttö etätoiminnan positiivisista vaikutuksista iäkkäiden hyvinvointiin ja terveyteen. Ikäihmisten päivätoiminta etätoimintana kasvattaa riskiä saavuttaa palvelun tarvisijoita. Ikääntyneillä on haasteita käyttää digipalveluita, sillä ikääntyneillä ei välttämättä ole tarvittavaa laitetta, kykyä tai tietoliikenneyhteydet eivät ole riittävät haja-asutusalueilla. Lautakunta toivoo, että kuntien ja kolmannen sektorin kanssa tehtävä yhteistyö ja roolit sekä päivätoiminnan mahdolliset vaikutukset etätoimintana selvitetään ikääntyneiden päivätoiminnan tuottamisessa.

Lautakunta pitää hyvänä, että lasten, nuorten ja perheiden palveluissa digitaalisten palveluiden osuus kasvaa. Etävastaanottojen lisääminen lisää kohderyhmän palveluiden saatavuutta.

Yhteisiä tavoitteita kuntien kanssa on mm. työllisyyden tukeminen. Työllisyyttä edistävien palveluiden vähentäminen on ristiriidassa yhteisistä tavoitteista ja leikkausten vaikutukset on arvioitava yhteistyössä kuntien kanssa. Työllisyyttä edistävien palveluiden leikkaukset tunnistettuna riskinä mahdollisesti heikentävät

asiakkaiden työllistymistä sekä voi johtaa palveluntarpeen kasvuun muissa palveluissa.

Talousarviossa esitellyillä toimenpiteillä voi olla ei-toivottuja henkilöstövaikutuksia. Koulutusten karsiminen haastaa jokaisen työntekijän mahdollisuutta oman osaamisen kehittämiseen. Lautakunta toivoo, että hyvinvointialueen koulutusmenoissa priorisoidaan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen henkilöstön sisäiset koulutukset ja potilastyötä tekevän henkilöstön välttämättömät ammatillista osaamista ylläpitävä ja täydentävä koulutus. Vaikuttavan hoidon ja hoivan ytimessä on henkilöstön osaaminen. Omaan henkilöstöön panostaminen ja vuokratyövoimasta luopuminen kartuttaa yksikön omaa osaamis- ja kehityspotentiaalia.

Lautakunta toivoo, että vuonna 2024 konsulttipalveluja ei lähtökohtaisesti käytetä kehittämisessä eikä jatkuvissa palveluissa, vaan ensisijaisesti ne toteutetaan oman henkilöstön työnä.

Yhteisissä digipalveluihin liittyvissä tavoitteissa mainitaan digitaalinen ilmoittautuminen vastaanotolle, joka on ristiriidassa terveysasemien sekä mielenterveys- ja päihdepalveluiden itseilmoittautumisautomaateista luopumisessa.

Valtuustokauden tavoitteiden seuranta toteutetaan määritellyillä mittareilla mihin päätöksentekomme tulee nojautua. Kaikkien päätösten tulee aina pohjautua laajaan vaikutusten arviointiin mikä palvelutuotannon yhteisissä tavoitteissa tulee esille. Lautakunta haluaa tuoda esille, että palveluita tulee myös tarvittaessa lisätä, ei vain luopua selvän tieteellisen tai kokemuksellisen näytön pohjalta. Lautakunta pitää tärkeänä, että jos tulosten perusteella kustannukset nousevat tai asiakas- tai potilasturvallisuus vaarantuu, toimitaan nopeasti tilanteen korjaamiseksi.

Järjestöjen ja yritysten kanssa tapahtuva yhteistyö edistää asukkaidemme terveyttä ja hyvinvointia sote-uudistuksen tavoitteiden mukaisesti. Lautakunta esittää huolen, että järjestöavustusten tason muutos aiheuttaa haasteita järjestöjen rahoitukselle sekä tunnistettuna riskinä voi lisätä hyvinvointialueen palvelujen käyttöä, henkilöstön kuormitusta ja matalan kynnyksen palveluiden heikentymistä, joka voi lisätä raskaampien palveluiden käyttöä. Riski tavoitellun kustannussäästön saavuttamisesta vaarantuu edellä mainituista syistä sekä tavoiteltu kustannussäästö on ristiriidassa kolmannen sektorin yhteistyön lisäämisen kanssa.

Talousarvioesityksestä ei nouse lautakunnan strategiseen vastuualueeseen kuuluvaa muiden kuin kansalliskieliryhmien asioita.

Lautakunta toivoo, että tutkimukseen varatut määrärahat tulevat näkyviksi talousarviossa kokonaismäärän seuraamiseksi. Tutkimukseen ja koulutusyhteistyöhön panostaminen ja resurssointi tulee näkyä talousarviossa ja toiveena olisi, ettei määrärahoja upotettaisi palveluiden osabudjetteihin.